

6. Дидактика физики: избранные аспекты теории и практики : коллективная монография / П. С. Атаманчук, А. А. Губанова, О. Н. Семерня, Т. П. Поведа, В. З. Никорич, С. В. Кузнецова. Каменец-Подольский – Кишинев: Каменец-Подольский: «Друк-Рута», 2019. 360 с. DOI: 10.32626/978-617-7626-53-3/2019-336.

7. Савченко О. Проблеми розробки державних стандартів загальної середньої освіти в Україні : Доповідь на загальних зборах Академії пед. наук України 28–29 січня 1997 р. *Освіта України*. 1997. № 7.

8. PISA: природничо-наукова грамотність / уклад. Т. С. Вакулєнко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, С. А. Новікова; перекл. К. С. Шумова. К. : УЦОЯО, 2018. 119 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-114-5-30>

ЗМІСТОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОСВІТНІХ УСТАНОВ ДО РОБОТИ З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ В УМОВАХ ЦЕНТРІВ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ

Бєлолїпцева О. В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної роботи

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

м. Харків, Україна

Петриченко Л. О.

кандидат педагогічних наук,

*професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та
освітнього менеджменту*

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

м. Харків, Україна

Веретенко Т. Г.

кандидат педагогічних наук,

професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

Увага української спільноти, освітян та фахівців соціальної сфери останнє десятиріччя особливо прикута до проблем сім'ї та засобів впливу на її повноцінне функціонування, що обумовлено збільшенням

соціально дезадаптованих членів сім'ї, які пережили внутрішнє переміщення; зниженням рівня батьківської відповідальності, або ж дискримінацією по відношенню до виконання батьківських обов'язків з боку чоловіків; частішою реєстрацією випадків насильства в сім'ї та недосконалою правовою системою врегулювання даного питання.

З огляду на це особливої уваги набуває питання підготовка фахівців соціальної та освітньої сфер, які здійснюватимуть свої професійні обов'язки в закладах освіти різного рівня, спроможних надати кваліфіковану допомогу у відновленні повноцінного функціонування сучасних українських сімей. Потреба у таких висококваліфікованих фахівцях спонукає заклади вищої освіти до розробки нових технологій підготовки фахівців соціальної та освітньої сфер, які б сприяли формуванню особистісних якостей, умінь та навичок, необхідних для здійснення соціально-педагогічної, педагогічної, виховної та корекційної роботи з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах.

У останні роки проблемі сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах присвячено праці науковців у галузі соціальної педагогіки, загальної педагогіки, соціології, психології. Зокрема, у роботах Т. Алексеєнко, О. Безпалько, О. Белоліпцевої, Т. Веретенко, І. Зверєвої, А. Капської, З. Кияниці, Г. Лактіонової, Ж. Петрочко, І. Трубавіної розглядаються різні аспекти роботи з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Основні законодавчі акти, що регулюють роботу з такими сім'ями, охоплюють ЦК та СК України, Закони України: «Про вищу освіту», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про охорону дитинства», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про соціальні послуги», «Про органи та служби у справах неповнолітніх», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про звернення громадян», «Про інформацію». У зазначених законодавчих актах України є визначення «сім'ї з дітьми у складних життєвих обставинах» як сукупності осіб, серед яких є хоч одна дитина віком до 18 років, що проживають разом і пов'язані спільним побутом, взаємними правами та обов'язками (стаття 1 ЗУ «Про соціальні послуги» [3]).

Враховуючи досвід науковців, практичні нароби у сфері соціальних послуг та освіти нами встановлено, ми вважаємо «сім'ю, яка опинилася в складних життєвих обставинах» як малу соціальну групу, члени якої об'єднані виконанням сімейних функцій, емоційними зв'язками, взаємними юридичними та моральними зобов'язаннями та

перебувають у таких життєвих обставинах, що не сприяють повноцінному розвитку та задоволенню потреб кожного члена сім'ї, порушують їх функціонування, права та перешкоджають самостійному виконанню своїх обов'язків [1]. Науково доведено, що такі сім'ї не можуть самостійно вирішувати власні проблеми та потребують спеціально підготовлених спеціалістів освітніх установ, адже кожна друга така родина виховує дітей.

Свідченням актуальності підготовки фахівців освітніх установ до роботи з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах є попит від членів такої родини на певні послуги, для реалізації яких необхідна спеціальна, професійна підготовка з соціального інспектування, діагностування, терапії, надання соціальної допомоги, соціально-педагогічне консультування, соціально-педагогічна реабілітація, організація дозвілля та виховання, відновлення родинних стосунків, захисту і реалізації прав членів родини. Професіоналізм конкретного фахівця освітньої установи (вчителя, соціального педагога, психолога, вихователя) формується в ході тривалого процесу підготовки, для якої характерно інтерактивність, орієнтація на європейський досвід, відсутність усіх проявів дискримінації, безперервність освітньої й дослідницької діяльності особистості. У свою чергу, у закладі вищої освіти мають бути сформовані усі умови для реалізації таких характеристик підготовки. Одним із таких інтерактивних осередків у закладах вищої освіти є, створені за останнє десятиріччя, Центри гендерної освіти.

Доцільність включення гендерної складової у систему фахової підготовки майбутніх педагогів та фахівців соціальної сфери підтверджується загальнодержавною політикою на входження системи освіти України в освітній простір Європи і світу. Унікальність «педагогічної матриці» національної освіти полягає у створенні культуротворчого соціуму, де одним із пріоритетних та ефективних засобів розвитку ідей виховання духовності, патріотизму, толерантності, рівності є створення Центрів гендерної освіти [2, с. 4].

Діяльності Центрів гендерної освіти спрямована на посилення гендерного аспекту у змісті соціально-гуманітарних дисциплін, активізацію виховних заходів, організацію науково-дослідницької роботи задля свідомого забезпечення засобами освіти рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації всіх форм дискримінації, запобігання насильству у всіх сферах життя. У процесі активної взаємодії респондентів з Центрами гендерної освіти, формується соціальна спрямованість діяльності, інноваційність, адресність, мобілізованість, активна громадянська позиція, що особливо важливо у світли

досягнення сталого розвитку суспільства та розвитку соціальної активності сучасної молоді.

Враховуючи схильність здобувачів вищої освіти до інтерактивності, жагу бути соціально активними, працівники центру гендерної освіти постійно ініціюють нові проекти, пропонують цікаві для більшості студентів виховні заходи. Зокрема, у процесі дослідження роботи Центру гендерної освіти, нами запропоновано такі навчальні модулі як: «Педагогіка сімейного виховання», (спрямовано на формування знань щодо вітчизняних та зарубіжних моделей сімейного виховання та підготовки батьків до виконання батьківських функцій); «Етика і психологія сімейного життя» (знання щодо формування у юнаків і дівчат потреби створення сім'ї, готовності до вступу в шлюб, вмінню правильно будувати внутрішньо сімейні відносини і виховувати дітей, почуття відповідальності за свою поведінку до шлюбу, а також відповідну моральну поведінку у сфері взаємовідносин чоловіків та жінок); «Соціальний супровід сім'ї» (формування теоретичних знань щодо причин та наслідків поширення в Україні соціального сирітства; етапів роботи з прийомними сім'ями і дитячими будинками сімейного типу; концепції соціального супроводу таких сімей; принципів оцінювання ефективності функціонування сімейних форм влаштування дітей-сиріт; функціональних обов'язків і кваліфікаційних вимог спеціалістів, які здійснюють соціальний супровід прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу); «Соціальна молодіжна політика» (акцентується увага на концептуальних засадах та основних принципах формування державної молодіжної політики, особливостях формування та дослідження молодіжної політики в Україні та у зарубіжних країнах, соціальних питаннях праці та забезпечення зайнятості молоді, особливостях реалізації молодіжної політики через соціальну інфраструктуру).

Інтерактивною формою роботи є проведення кінозалу з переглядом фільму «Жінка в полоні» в рамках Міжнародного фестивалю кіно «ДОСНДАУ», що був присвячений проблемі порушення прав людини з подальшою дискусією; виховний захід «Зупини насильство»; тренінгове заняття, за участі здобувачів вищої освіти «Світ без насильства»; інтерактивна настільна гра «Рожеві окуляри».

Узагальнення досвіду роботи Центру гендерної освіти можемо зробити висновок про те, що через включення гендерних курсів у процес підготовки майбутніх фахівців соціальної та освітньої сфер, участь у різноманітних формах позааудиторної роботи, залучення до науково-дослідницької та просвітницької роботи, маємо змогу вирішити низку наукових, педагогічних, організаційних завдань,

позбутись хибних стереотипів, а головне у інтерактивній, цікавій, сучасній та не нав'язливій формі сформувати знання та уміння по роботі з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах та самостійно не в змозі вирішити свої проблеми.

Література:

1. Белоліпцева О. В. Соціально-педагогічна робота з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах / Белоліпцева О. В. // Науковий вісник Чернігівського державного педагогічного університету : зб. наук. пр. / [гол. ред. М. О. Носко]. – Чернігів : ЧДПУ, 2011. – Вип. 84. Педагогічні науки. – С. 19 – 21.
2. . Гендерночутливий підхід у роботі з вразливими верствами населення у соціально-правовій сфері: навчал.-метод. посіб. / Упор. Белоліпцева О.В, Лисенко Ю. О., Ткаченко М. Є., Чернецька Ю. І., Цибуліна І. В. ; за заг. ред. О.І.Расказової. – Х. : ХГПА, 2017. – 78 с.
3. Закон України «Про соціальні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-114-5-31>

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ

Борисенко А. О.

аспірант

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: Якименко С. І.

доктор філософії в галузі освіти, професор,

завідувач кафедри початкової освіти

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв, Україна

Сучасні реалії створюють передумови на ринку освітніх послуг вітчизняних навчальних закладах, що потребують трансформації системи внутрішнього забезпечення якості освіти, у тому числі на основі вивчення та адаптації ефективного іноземного досвіду. Ключовим аспектом аналізу особливостей розвитку сучасної освітньої системи є студентоцентризм.